

TÓTH ERZSÉBET

Hová megy az író?

Fotó: Bahget Iskander

A chicagói repülőtéren szerencsétlenkedtem valamivel egy belöldi járatra várva, amikor először hallottam mögöttem, félreérthetetlenül rám vonatkoztatva: európai. A risztóan sokszínű, számomra megszokhatatlan amerikai kiejtések egyike volt, de megértettem. Nem néztem

viszsa. Bajlódtam tovább. Már nem emlékszem, mivel, valószínűleg feltartottam a sort. Merthogy sor persze ott is van bőven. Az „európai” minősítés ott és abban a helyzetben nem jelentett mást: érthető, hogy nincs tisztában a dolgokkal, hiszen nem itteni, európai. Sem türelmetlenség, sem lekezelés nem volt benne, egyszerű tényközlés volt. És árnyalata sem volt benne az európaiak szerint az amerikaiakban mélyen gyökerező Európa-imádatnak, tiszteletnek. A repülőtereken közömbösen tülekvő köznép általában nem olvassa az amerikai és európai esszéket arról, hogy a két földrész milyen reménytelenül szerelmes egymásba. Mindenesetre az amerikaiak körében még divat Európába jönni nyaralni, és divat európai éttermeket nyitni, New Yorkban egész városrészek vannak, ahol szinte Európában érezheted magad. Persze régen voltam ott, még szeptember 11. előtt. Nem ismernél rá a városra – szólt barátnőm hangja, túl az óceánról. Ők sem ismernek rá. Csakhogy én szerettem Budapestemre se ismerem rá mostanában, ha néha bemegyek a belvárosba. Az orosz megszállás harminc-egynéhány éve alatt békésen szundikáló város most maga sem tudja, hová rohan. Miféle képzelt várost akar utolérni, miféle alpári Amerikát utánozna? Külföldre pár éve nem utazom már, hasonlóan honfitársaim többségéhez. Nem megyek Párizsba, nem fogom látni a Louvre-t, nem fogom érezni, hogy hol és melyik párizsi utcán lejt a járda egy kicsit, úgy ahogy Radnóti megírta, mert egy darabig még nem lesz rá érkezésem.

És nem vigasztal, hogy Párizs rég nem a világ fővárosa többé, ahogy Czesław Miłosz megírta.

Akik érzik a veszélyt, életünk elsilányosodását, minőségi romlását, akiknek a pénzkereső hajszában ez a veszély eljut a tudatukig, mit tehetnek? Németh László, aki a *minőség forradalmát* megálmodta, aki vallotta, hogy kis ország csak minőséggel tehet nagyot, vívhatja ki a nagyok elismerését, saját szorongó tájékozatlanságán akart enyhíteni, amikor tanulmányjaiban, fordításában Európa és az egész világ legjobbjaira igyekezett figyelni és közel hozni a világot olvasóihoz is. Nekem ő az igazi európai utas, mert fordításai révén megismerhettem Oroszországot, bár soha nem jutottam el oda.

Ha nem láttad Moszkvát, nem láttál semmit – közölte velem húgom, még valamikor a hetvenes években. Láttam Párizst és nem láttam semmit – írta Kasák. Az egyik verseskönyvem címe pedig *A lisszaboni járat*, holott soha nem voltam Lisszabonnak még a közelében sem, csupán Pessoa-rajongásomnak köszönhető a cím. Aki pedig sem magának, sem alteregóinak nem tette lehetővé, hogy kitegyék a lábukat Lisszabonból. Régen, mikor még utaztam, Tunéziában például folyton Camus-ra gondoltam, hiszen onnan már nincs messze Algéria. Camus napsütése járt az eszemben, hogy a napsütés vajon tényleg elég-e a gyilkosság-hoz? Bécsben meg Doderer híres Strudlhof-lépcsőjén üldögéltem. Nem elég nekem a regény, hogy írók után mázskálók boldogtalanul, boldogan? Ellenőrizni akarom őket? Többet éltem regényekben, mint a valóságban? Nem voltam Moszkvában, és nem láttam Párizst, de láttam mindent a regényekben. Azt hiszem, Európa bennem van, ezt viszem magammal, bárhová megyek, ezzel maradok itthon. ■

Chicagói felolvasás, 1987

